

Cuvânt-încănt

Lucrarea intitulată „Participația penală” reprezintă o monografie încheiată asupra unei instituții importante a Dreptului penal, cu largi implicații teoretice și de practică judiciară.

Problematica analizată în această lucrare nu a mai fost analizată cu caracter monografic în literatura de specialitate, astfel că o asemenea cercetare este binevenită și menită să îmbogățească doctrina penală.

Lucrarea este structurată în șase titluri care se împart în capitole și alte subdiviziuni, oferind cadrul unei prezentări sistematizate a problemelor teoretice și de practică judiciară în materia participației penale și a conexităților acesteia cu alte instituții de Drept penal.

În cuprinsul lucrării, autoarea a valorificat corect bibliografia teoretică și de practică judiciară, conferind cercetării un real caracter de îndrumar teoretic și practic în materia pluralității de infractori.

Titlul întâi al tezei este destinat examinării aspectelor generale ale participației penale și este structurat în trei capitole și alte subdiviziuni.

În capitolul I sunt prezentate aspecte generale privind calitatea de subiect activ al infracțiunii și sunt examinate problemele ce privesc natura și condițiile de existență generale și speciale ale subiectului activ. O atenție specială este acordată persoanei juridice ca subiect activ al infracțiunii și condițiilor în care poate fi antrenată răspunderea penală a acesteia.

Capitolul II din titlul I este destinat prezentării unor aspecte generale privind pluralitatea de infractori și examinării formelor acesteia: pluralitatea naturală, pluralitatea constituită și pluralitatea ocazională de infractori.

În examinarea formelor pluralității de infractori, autoarea a urmărit reglementările din codurile penale moderne ale României, începând cu cel din 1865 și continuând cu Codul penal Carol al II-lea (1937) și Codul penal în vigoare. Susținerile teoretice sunt ilustrate cu practică judiciară bine aleasă, iar literatura juridică străină în materie este valorificată deplin.

În capitolul al III-lea cu care se încheie titlul I din teză este prezentată participația penală ca formă a pluralității de infractori și sunt cercetate: noțiunea, aspecte de drept comparat în materia participației, necesitatea reglementării participației, condițiile, felurile și temeiul juridic al participației. În examinarea fiecărui aspect se remarcă preocuparea autoarei de a oferi cât mai multe informații despre instituția cercetată: reglementarea din dreptul altor țări și reglementările care s-au succedat în țara noastră, observând de fiecare dată ce este nou și valoros pentru evoluția reglementării.

Titlul II intitulat „Formele participației penale” este cel mai întins al lucrării și este destinat examinării, în patru capitole distincte, a problemelor ce privesc: autoratul și coautoratul, instigarea, complicitatea și participația improprie.

În capitolul I din titlul II sunt examinate problemele ce privesc autoratul și coautoratul. După precizarea noțiunilor, autoarea se preocupă de prezentarea sistematizată a caracterului necesar al autoratului și de condițiile de existență a acestuia.

Problemele controversate din doctrină și legislație în legătură cu coautoratul la infracțiunile din culpă ori la infracțiunile praeterintenționate nu sunt ocolite de către autoare, ci abordate cu mult curaj, de pe poziție atât a teoreticianului, cât și a practicianului magistrat cu multă experiență, iar opiniile la care achiesează ori pe care le propune sunt întemeiate și argumentate convingător. Menționez, de asemenea, că autoarea analizează problemele teoretice și de practică judiciară ale coautoratului cu privire la unele infracțiuni concrete, ca: pruncucidarea, violul, prostituția, dezertarea, furtul de folosință, conducerea unui autovehicul pe drumurile publice fără permis ș.a., iar concluziile la care ajunge sunt temeinic motivate.

Capitolul al II-lea este consacrat prezentării problemelor ce privesc instigarea. În subdiviziuni distincte sunt examinate aspecte de ordin istoric ale reglementării instigării, începând cu Codul penal de la 1864, care folosea pentru instigare denumirea de provocare, continuând cu reglementarea din Codul penal Carol al II-lea și Codul penal actual.

Se remarcă preocuparea autoarei de a prezenta pe larg reglementările actuale ale instituției instigării, problemele teoretice și de practică judiciară ale acestor reglementări, ca și aspectele de drept comparat în ce privește agentul provocator, care este un instigator prefăcut și care, acționând cu acceptul autorității, nu va răspunde penal. Susținerile teoretice sunt ilustrate cu practica judiciară a instanțelor din

Braşov, unde autoarea funcţionează ca magistrat judecător la Curtea de Apel.

Spaţiu întins din acest capitol este acordat prezentării instigării în reglementarea Codului penal actual, unde sunt examinate condiţiile de existenţă a instigării, felurile acesteia, interacţiunea instigării cu alte instituţii de Drept penal. Susţinerile teoretice sunt ilustrate pe larg cu practica judiciară adecvată.

În capitolul al III-lea este examinată complicitatea, formă secundară a participaţiei penale. Examinarea acestei instituţii se face după acelaşi model ca şi al celorlalte forme ale participaţiei penale, fiind cercetate: aspectele generale, definiţia complicităţii, istoricul reglementării, insistând pe dispoziţiile prevăzute în Codul penal de la 1864, în Codul penal Carol al II-lea şi în Codul penal actual; condiţiile complicităţii, felurile acesteia; complicitatea în raport cu infracţiunea continuată ori cu infracţiunea de obicei.

Se remarcă preocuparea constantă a autoarei de a ilustra cu practică judiciară problemele examinate în lucrare, demonstrând o cunoaştere temeinică a doctrinei şi practicii judiciare în materia complicităţii.

În capitolul IV, cu care se încheie titlul II al tezei, este examinată participaţia improprie, instituţie nouă a dreptului penal consacrată prin dispoziţiile actualului Cod penal român.

Reglementarea participaţiei impropriei a fost posibilă prin schimbarea concepţiei asupra participaţiei, care reprezintă o contribuţie la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, şi nu la săvârşirea unei infracţiuni care impunea calificarea faptei ca infracţiune în raport cu autorul ei.

În lucrare sunt examinate dispoziţiile art. 31 C. pen. care reglementează participaţia improprie, subliniind dependenţa actelor de participare de fapta autorului nemijlocit, condiţiile legale şi speciale ale participaţiei impropriei, particularităţile acestei participaţii. Titlul III al tezei este consacrat prezentării problemelor ce privesc aplicarea pedepsei în cazul participaţiei penale. Sunt examinate corect şi la nivel ştiinţific ridicat problemele ce privesc individualizarea judiciară a pedepselor în cazul participaţiei penale, pedepsirea participanţilor în reglementările care s-au succedat, criteriile de individualizare şi folosirea acestora. În lucrare sunt prezentate problemele ce privesc aplicarea pedepsei în cazul participaţiei proprii, subliniind influenţa pe care o au circumstanţele personale şi cele reale asupra pedepsei pentru participanţi.

Titlul III al lucrării se încheie cu tratamentul penal al participației improprii, astfel cum este instituit prin dispozițiile Codului penal în vigoare.

Titlul IV al lucrării este destinat examinării problemelor ce privesc incidența participației penale cu alte instituții de Drept penal. Astfel, sunt prezentate: amnistia, grațierea și prescripția răspunderii penale în incidența acestora cu participația penală, ca și problemele ce privesc aplicarea legii penale în timp în materia participației penale. Examinarea făcută în acest titlu a instituțiilor cu care poate avea incidență participația penală este corectă, fundamentată științific și demonstrează o bună pregătire teoretică și practică a autoarei.

În titlul V al lucrării sunt prezentate aspecte de drept procesual penal privind participația penală. Sunt examinate probleme ce privesc disponibilitatea în procesul penal, cu referire specială la plângerea prealabilă; extinderea procesului penal cu privire la alte persoane; competența de soluționare a cauzelor în materia participației penale; reguli de prorogare a competenței; asistența juridică acordată în aceeași cauză inculpaților cu interese contrare; schimbarea încadrării juridice; efectul extensiv al apelului; efectul extensiv al recursului.

Prin prezentarea unor aspecte procesuale ce privesc participația penală, autoarea a oferit dovada unei pregătiri profesionale deosebite și a înclinației de cercetător științific al instituțiilor de Drept penal și Drept procesual penal.

Lucrarea se încheie cu titlul VI, în care autoarea prezintă elemente de drept comparat, tipuri de reglementări ale participației penale în funcție de calificările pe care le recunosc pentru participanți.

În concluzie, lucrarea reprezintă o cercetare științifică deosebită asupra unei instituții importante a Dreptului penal.

Prin valorificarea deplină a unei literaturi juridice de specialitate române și străine, autoarea a reușit să prezinte corect și încheșat problematica participației penale. Susținerile teoretice sunt ilustrate cu o bogată practică judiciară, publicată și nepublicată.

Lucrarea este scrisă într-un stil clar, precis, dovedind că autoarea nu este la primul demers științific și că stăpânește deplin terminologia juridică pe care o folosește, iar experiența de magistrat judecător și-a pus amprenta benefică asupra demersului științific pe care l-a realizat.

Prof. univ. dr. **Constantin Mitrache**

Abrevieri

alin.	alineatul
art.	articolul
B.J.	Buletinul jurisprudenței
C.A.	Curtea de apel
C.C.	Curtea Constituțională
C.D.	Culegere de decizii
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.P.J.	Culegere de practică judiciară
C.P.J.P.	Culegere de practică judiciară în materie penală
C. pen.	Codul penal
C. proc. pen.	Codul de procedură penală
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
Dreptul	revista Dreptul
Ed.	Editura
ed.	ediția
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
J.G.	Jurisprudența Generală
J.N.	Justiția Nouă
lit.	litera
L.P.	Legalitatea Populară
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	numărul
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
P.R.	Pandectele Române
R.D.P.	Revista de drept penal
R.R.D.	Revista română de drept
Trib.	Tribunalul
Trib. jud.	Tribunalul județean
vol.	volumul

Lucrări frecvent citate

Antoniu I - G. Antoniu, C. Bulai, R.M. Stănoiu, A. Filipaş, C. Mitrache, Ş. Stănoiu, V. Papadopol, C. Filişanu, Practica judiciară penală. Partea generală, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1988

Antoniu II – G. Antoniu, C. Bulai, R.M. Stănoiu, A. Filipaş, C. Mitrache, Ş. Stănoiu, V. Papadopol, C. Filişanu, Practica judiciară penală. Partea generală, vol. II, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1990

Antoniu III – G. Antoniu, C. Bulai, R.M. Stănoiu, A. Filipaş, C. Mitrache, Ş. Stănoiu, V. Papadopol, C. Filişanu, Practica judiciară penală. Partea generală, vol. III, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1992

Dongoroz I – V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol. I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1969

Dongoroz I, ed. a 2-a – V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală, ed. a 2-a, vol. I, Ed. Academiei Române şi Ed. All Beck, Bucureşti, 2003

Dongoroz II – V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti, 1970

Dongoroz III – V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. III, Ed. Academiei, Bucureşti, 1971

Dongoroz IV – V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. IV, Ed. Academiei, Bucureşti, 1972

Dongoroz V – V. Dongoroz, Drept penal (reeditarea ediţiei din 1939), Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, Bucureşti, 2000

Tanoviceanu, Dongoroz I – I. Tanoviceanu, Tratat de drept şi procedură penală, în cinci volume. Ediţia a 2-a a cursului publicat de autor în 1912 în trei volume. Doctrina de V. Dongoroz. Referiri la legislaţiile din Bucovina şi Ardeal de C. Chiseliţă şi Şt. Laday.

Jurisprudența de *E. Decusară*, vol. I, Tipografia „Curierul judiciar”, București, 1924

Tanoviceanu, Dongoroz II – I. Tanoviceanu, Tratat de drept și procedură penală, în cinci volume. Ediția a 2-a a cursului publicat de autor în 1912 în trei volume. Doctrina de *V. Dongoroz*. Referiri la legislațiile din Bucovina și Ardeal de *C. Chiselită* și *Șt. Laday*. Jurisprudența de *E. Decusară*, vol. II, Tipografia „Curierul judiciar”, București, 1925

Tanoviceanu, Dongoroz III – I. Tanoviceanu, Tratat de drept și procedură penală, în cinci volume. Ediția a 2-a a cursului publicat de autor în 1912 în trei volume. Doctrina de *V. Dongoroz*. Referiri la legislațiile din Bucovina și Ardeal de *C. Chiselită* și *Șt. Laday*. Jurisprudența de *E. Decusară*, vol. III, Tipografia „Curierul judiciar”, București, 1927

Vasilii I – T. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, Codul penal român comentat și adnotat. Partea generală, Ed. Științifică, București, 1972

Vasilii II – T. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, Codul penal român comentat și adnotat. Partea specială, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975

Vasilii III – T. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, Codul penal român comentat și adnotat. Partea specială, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977

Cuprins

Titlul I. Aspecte generale privind participația penală.....	1
Capitolul I. Considerații generale privind calitatea de subiect activ al infracțiunii	1
§1. Subiectul activ al infracțiunii. Noțiune. Condiții de existență	1
1.1. Condițiile generale ce trebuie îndeplinite pentru existența subiectului activ al infracțiunii (persoană fizică).....	3
A. Vârsta cerută de lege.....	3
B. Responsabilitatea	3
C. Libertatea de voință și de acțiune.....	4
1.2. Condițiile speciale privind subiectul activ al infracțiunii.....	4
1.3. Condițiile în care poate fi angajată răspunderea penală a persoanei juridice.....	5
1.3.1. Problema cumulului între răspunderea penală a persoanei juridice și răspunderea persoanei fizice	10
§2. Examinarea criminologică a pluralității de subiecți activi.....	15
Capitolul al II-lea. Noțiuni generale privind pluralitatea de infractori.....	18
§1. Aspecte generale privind pluralitatea de făptuitori.....	18
1.1. Pluralitatea naturală	20
1.2. Pluralitatea constituită	28
1.3. Pluralitatea ocazională sau participația penală	43
§2. Examinare comparativă a formelor pluralității de infractori	44
§3. Structura pluralității de făptuitori.....	46
3.1. Aspectul obiectiv	46
3.2. Aspectul subiectiv	47

Capitolul al III-lea. Participația penală, formă a pluralității de infractori 49

§1. Noțiune.....	49
§2. Istoricul participației penale în dreptul comparat.....	50
§3. Necesitatea reglementării participației penale.....	52
§4. Condițiile participației penale.....	54
§5. Felurile participației penale.....	66
§6. Temeiul juridic al participației.....	76
6.1. Teoria monistă (a unității).....	77
6.2. Teoria pluralistă.....	77

Titlul al II-lea. Formele participației penale..... 80

Capitolul I. Autoratul și coautoratul 80

Secțiunea 1. Autoratul 80

§1. Definiție.....	80
1.1. Teoria extensivă asupra noțiunii de autor.....	81
1.2. Teoria restrictivă asupra noțiunii de autor.....	83
§2. Caracterul necesar și esențial al autoratului.....	84

Secțiunea a 2-a. Coautoratul 84

§1. Definiție.....	84
§2. Condiții pentru existența coautoratului.....	85
2.1. Acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii trebuie comisă împreună sau în comun de către două sau mai multe persoane	85
2.2. Să existe o legătură subiectivă între coautori.....	94
§3. Coautoratul – formă de participație proprie.....	95
3.1. Coautoratul la infracțiunile din culpă.....	95
3.2. Coautoratul la infracțiunile praeterintenționate.....	100
§4. Infracțiuni în cazul cărora coautoratul nu este posibil.....	101
§5. Coautoratul în cazul infracțiunilor omisive.....	116
§6. Coautoratul în cazul infracțiunii complexe.....	116
§7. Coautoratul în raport de formele infracțiunii.....	119

Capitolul al II-lea. Instigarea..... 121

§1. Istoricul instigării.....	121
1.1. Reglementarea instigării în Codul penal de la 1864.....	121
1.1.1. Condiții de existență a provocării.....	121

1.1.2. Provocarea calificată	123
1.1.3. Provocarea simplă	124
1.2. Instigarea în concepția Codului penal Carol al II-lea.....	125
§2. Agentul provocator în legislația actuală română și internațională.....	126
2.1. Situația agentului provocator în legislația și practica judiciară română.....	126
2.2. Agentul provocator în alte sisteme de drept.....	130
§3. Instigarea în concepția Codului penal actual	131
3.1. Instigarea, formă a participației penale	131
3.2. Subiecții instigării.....	133
3.2.1. Instigatorul.....	133
3.2.2. Instigatul.....	134
§4. Condițiile instigării	135
§5. Interacțiuni ale instigării cu alte instituții de drept penal.....	145
5.1. Instigarea prin amenințare și amenințarea ca infrațiune de sine stătătoare	145
5.2. Amenințarea ca mijloc de determinare și infrațiunea de șantaj.....	148
§6. Principalele genuri și modalități ale instigării.....	149
6.1. Instigarea individuală și instigarea colectivă.....	149
6.2. Instigarea directă și instigarea indirectă.....	151
6.3. Instigarea calificată și instigarea simplă.....	152
6.4. Instigarea determinată și instigarea indeterminată.....	152
6.5. Instigarea evidentă și instigarea insidioasă.....	152
6.6. Instigarea imediată și instigarea mediată	153
6.7. Instigarea proprie și instigarea improprie.....	154
6.8. Instigarea izbutită și instigarea fără rezultat	154
6.8.1. Instigarea fără rezultat (neurmată de executare).....	154
Capitolul al III-lea. Complicitatea.....	158
§1. Noțiuni introductive	158
1.1. Considerații generale	158
1.2. Definiția complicității.....	159
1.3. Istoricul complicității.....	161
1.3.1. Reglementarea complicității în Codul penal de la 1864.....	162

1.3.1.1. Complicitatea anterioară comiterii infracțiunii.....	164
A. Agenții provocatori	164
B. Alte cazuri de complicitate anterioară	165
1.3.1.2. Complicitatea concomitentă cu infracțiunea.....	165
1.3.1.3. Complicitatea posterioară comiterii infracțiunii.....	166
1.3.1.4. Sistemul de pedepsire a complicei.....	166
1.3.2. Reglementarea complicității în Codul Penal Carol al II-lea	168
1.4. Reglementarea complicității în Codul penal român de la 1969	169
§2. Condițiile complicității.....	170
2.1. Condiții impuse sub aspect obiectiv	170
2.2. Condiții impuse sub aspect subiectiv	174
2.2.1. Complicitatea la săvârșirea unei infracțiuni continuate.....	175
2.2.2. Complicitatea în cazul infracțiunilor de obicei	177
2.2.3. Complicitatea în cazul infracțiunilor praeterintenționate.....	179
§3. Distanța dintre actele de coautorat și cele de complicitate.....	181
§4. Modalitățile complicității	187
4.1. Modalități ale complicității în raport cu natura ajutorului acordat de complice	187
4.1.1. Complicitatea anterioară și complicitatea concomitentă.....	187
4.1.1.1. Complicitatea anterioară	187
4.1.1.2. Complicitatea concomitentă	187
4.1.2. Complicitatea morală și complicitatea materială.....	188
4.1.2.1. Complicitatea morală	188
A. Întărirea sau întreținerea hotărârii delictuale.....	188
B. Darea de sfaturi și instrucțiuni, procurarea de informații	191
C. Asistența în timpul executării	192

D. Promisiunea de tănuire a bunurilor ori de favorizare a infractorului	196
4.1.2.2. Complicitatea materială	212
A. Producerea mijloacelor care vor fi folosite de către autori	212
B. Procurarea mijloacelor	214
C. Pregătirea mijloacelor de executare.....	215
D. Acordarea de ajutor în timpul executării.....	215
4.2. Modalități ale complicității în raport cu modul în care este adusă contribuția complicelui.....	215
4.2.1. Complicitatea nemijlocită.....	215
4.2.2. Complicitatea mijlocită	215
4.3. Complicitatea legală și complicitatea reală	216
4.4. Complicitatea prin acțiune (comisivă) și complicitatea prin inacțiune (omisivă).....	217
Capitolul al IV-lea. Participația improprie (imperfectă)	222
§1. Considerații generale.....	222
§2. Cadru legislativ.....	225
§3. Dependența actelor de participare de fapta autorului nemijlocit.....	226
§4. Condițiile participației improprii.....	229
4.1. Condiții generale	229
4.2. Condiții speciale.....	231
§5. Particularități ale modalităților participației penale improprii.....	240
Titlul al III-lea. Aplicarea pedepsei	242
Capitolul I. Considerații generale privind aplicarea pedepsei în cazul participației penale.....	242
§1. Individualizarea judiciară a pedepselor în cazul participației penale	242
§2. Pedepsirea participanților în perspectivă istorică	247
Capitolul al II-lea. Pedepsa în cazul participației proprii.....	250
§1. Criteriile de individualizare și modul de folosirea acestora.....	251
§2. Influența circumstanțelor personale și reale asupra pedepsei participanților	256

§3. Cazuri în care pluralitatea autorilor constituie o agravată specială	276
3.1. Infracțiunea de furt săvârșită de două sau mai multe persoane împreună	276
Capitolul al III-lea. Pedepsa în cazul participației impropriei	280
Titlul al IV-lea. Incidența participației penale cu alte instituții de drept penal	283
Capitolul I. Amnistia și grațierea în cazul participației penale.....	283
§1. Amnistia	283
§2. Grațierea.....	287
§3. Aplicarea actelor de amnistie și grațiere în cazul instigării neurmărite de executare	288
Capitolul al II-lea. Prescripția răspunderii penale și aplicarea legii penale în timp în materia participației penale	291
§1. Prescripția răspunderii penale	291
§2. Aplicarea legii penale în timp	292
Titlul al V-lea. Aspecte de drept procesual penal privind participația penală.....	298
Capitolul I. Disponibilitatea în procesul penal. Extinderea procesului penal.....	298
§1. Disponibilitatea în procesul penal, cu referire specială la plângerea prealabilă.....	298
§2. Extinderea procesului penal cu privire la alte persoane	301
2.1. Condiții ce se cer îndeplinite pentru a se dispune extinderea procesului penal cu privire la alte persoane.....	303
2.2. Modalități ale procedurii de extindere	306
Capitolul al II-lea. Procedura de judecată în cauzele cu infractori majori și minori	308
§1. Publicitatea ședinței de judecată	308
1.1. Cauzele în care sunt implicați inculpați minori, precum și inculpați majori.....	312

1.2. Chestiuni legate de competență în judecarea cauzelor cu inculpați majori și minori.....	316
Capitolul al III-lea. Competența de soluționare a cauzelor în materia participației penale. Reguli de prorogare a competenței.....	318
Capitolul al IV-lea. Asistența juridică acordată în aceeași cauză inculpaților cu interese contrare. Schimbarea încadrării juridice	321
§1. Asistența juridică acordată în aceeași cauză inculpaților cu interese contrare.....	321
§2. Schimbarea încadrării juridice	324
Capitolul al V-lea. Efectul extensiv al apelului și al recursului.....	326
§1. Efectul extensiv al apelului.....	326
§2. Efectul extensiv al recursului.....	327
Titlul al VI-lea. Elemente de drept comparat.....	328
Capitolul I. Tipuri de reglementări ale participației penale în funcție de calificările diverse ale participanților	328
§1. Legislații care recunosc existența a două categorii de participanți	328
§2. Legislații care recunosc existența a trei categorii de participanți.....	329
§3. Legislații care recunosc existența a patru categorii de participanți	330
§4. Evoluția reglementărilor privind diferitele categorii de participanți.....	332
Capitolul al II-lea. Reglementarea participației penale în alte sisteme de drept.....	333
§1. Sistemul de drept francez	333
1.1. Condițiile complicității pedepsibile	335
A. Faptul principal pedepsibil	335
B. Actul material al complicității	336
C. Intenția (<i>l'intention criminelle</i>).....	337
§2. Sistemul de drept spaniol.....	337
§3. Sistemul de drept italian.....	337
§4. Sistemul de drept american.....	340
§5. Sistemul de drept german	342

§6. Sistemul de drept al Republicii Moldova	344
§7. Sistemul de drept belgian	348
7.1. Condițiile participației penale în dreptul penal belgian	348
A. Existența unei infracțiuni sau a unei tentative pedepsibile	348
B. Voința de a se asocia la comiterea unei infracțiuni	349
C. Săvârșirea unuia dintre actele de participație prevăzute de lege	349
Bibliografie selectivă.....	353
Index alfabetic.....	359